

УДК 342.733

**М.М. Ганчук, ст. викл., В.В. Щербина, к.б.н., доц.,
Ю.В. Чебанова, к.геогр.н, ст. викл., В.П. Скиба, к.с.-г.н, ас., Е.М.
Аюбова, ас., О.Г. Антоновський, ас.**

Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

ВІДПОВІДНІСТЬ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ОПП «ЕКОЛОГІЯ» ПРИНЦИПАМ АКАДЕМІЧНОЇ СВОБОДИ ІЗ ВРАХУВАННЯМ РЕЗУЛЬТАТІВ АНКЕТНИХ ОПИТУВАНЬ СТУДЕНТІВ БАКАЛАВРАТУ

Анотація. В статті проаналізовано відповідність навчання здобувачів вищої освіти на ОПП «Екологія» принципам академічної свободи із врахуванням результатів анкетних опитувань студентів бакалаврату. Визначено рівень задоволеності респондентів. Встановлено, що впроваджені на ОПП «Екологія» методи навчання та викладання відповідають принципам академічної свободи за даними анкетного опитування студентів спеціальності.

Ключові слова: академічна свобода, анкетування, ОПП «Екологія», СВО «Бакалавр».

Постановка проблеми. Сучасний розвиток вітчизняної освітньої системи спрямований на кращий європейський досвід, не винятком є і вища освіта, що потребує суттєвих змін у контексті запровадження індивідуальних освітніх траєкторій, самовдосконалення та саморозвитку суб'єктів освітнього процесу, уміння набувати знання й продуктивно використовувати їх у майбутній професійній діяльності. В рамках інтеграційних процесів, було реформовано й українську систему освіти, що розпочалось із вступом в силу Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 та Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014, якими, в тому числі, закріплено два прогресивні положення: право учасників освітнього процесу на академічну свободу та право закладу освіти на інституційну автономію.

На міжнародному рівні принципи академічних свобод закладені у Великій Хартії Європейських Університетів (Болонья, 18.09.1988 р.), Рекомендаціях ЮНЕСКО та МОП «Про статус викладацьких кадрів вищих навчальних закладів», Лімській декларації «Про академічну свободу і автономію вищих навчальних закладів» (м. Ліма, 10.09.1988 р.), інших документах [5].

Відповідно до чинного законодавства, в системі освіти академічну свободу визначено як самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова

і творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і використання їх результатів та реалізація її з урахуванням обмежень, встановлених законом. Враховуючи актуальність зазначеного тематичного спрямування визначається доцільність його всебічного вивчення у тому числі і через підходи соціологічних досліджень, що дозволяють визначити особливості реалізації академічної свободи в освітньому процесі безпосередньо через думку здобувачів вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В системі української вищої освіти поняття «автономії ЗВО» та «академічної свободи» введені порівняно нещодавно, тому робіт з їх вивчення не так вже й багато. Аналізом аспектів автономії закладу освіти та академічної свободи присвячені роботи таких вітчизняних вчених як: Н. Давидова [1], Н. Маслова [2], М. Савчин [3], Ю. Юринець [5] та закордонних: Glenn C., Groof J. [6], Katsikas S. K. [7], Ordorika I. [8], Rapoport N. B. [9], Standler R. B. [10].

Формулювання цілей статті. Провести аналіз відповідності методів навчання і викладання на (ОПП) «Екологія» принципам академічної свободи із врахуванням результатів анкетних опитувань студентів бакалаврату.

Виклад основного матеріалу досліджень. Для проведення соціологічного дослідження основним критерієм стала реалізація освітнього процесу у відповідності до принципів академічної свободи. В анкетуванні приймали участь здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 101 – Екологія Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного, які навчаються на освітньо-професійній програмі (ОПП) у поточному навчальному році. Кількість респондентів склала 81,6 % від загальної чисельності здобувачів, що навчаються на даній спеціальності. Анкетне опитування проводилось анонімно.

Основоположним підходом до проведення опитування студентів було врахування деяких складових принципу академічної свободи у ЗВО. Кожен із запропонованих тверджень здобувачі мали змогу оцінити за 10-ти бальною шкалою, де 10 балів – повна відповідність діючим прийомам реалізації освітнього процесу на ОПП «Екологія» першого (бакалаврського) рівня, а 1 бал – цілковита незгода. Твердження що виносилися для оцінювання мали такий перелік:

1. На ОПП «Екологія» забезпечується право на вибір підручників, навчальних посібників, матеріалів та інших засобів навчання відкритий доступ до інформації.
2. На ОПП «Екологія» забезпечується свобода навчання, тобто право студента отримувати знання відповідно до власних здібностей, уподобань, певних обставин.
3. Методи навчання і викладання на ОПП «Екологія» відповідають принципам академічної свободи на Вашу думку.
4. На ОПП «Екологія» забезпечуються умови для автономії і свободи, навчання та науково-дослідної діяльності без зовнішнього втручання.

5. ЗВО забезпечує право на участь в обговоренні та вирішенні питань діяльності освітнього закладу.

6. У ЗВО забезпечується право на безкоштовний доступ студентів до користування послугами навчальних, навчально-методичних, соціально-побутових та інших структурних підрозділів закладу.

За результатами проведеного опитування (рис. 1) визначено, що студенти бакалаврату спеціальності 101 – Екологія визначають високу бальну оцінку наданим їм для оцінювання тверджень, які у свою чергу можуть виступати індикаторами успішності реалізації підходів академічної свободи. Умовно перелік наведених тверджень можна згрупувати у три блоки.

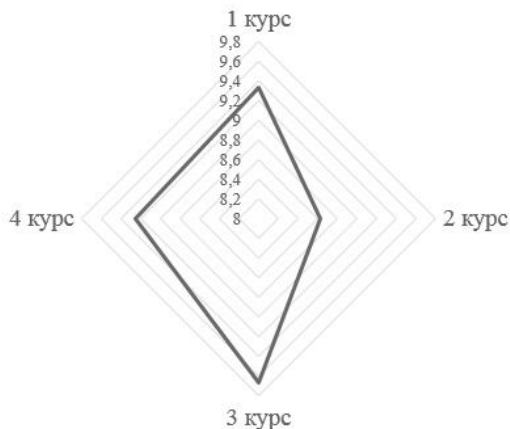
Перший блок тверджень включає в себе такі тези як: «На ОПП «Екологія» забезпечується свобода навчання, тобто право студента отримувати знання відповідно до власних здібностей, уподобань, певних обставин.»; «Методи навчання і викладання на ОПП «Екологія» відповідають принципам академічної свободи на Вашу думку»; «На ОПП «Екологія» забезпечуються умови для автономії і свободи, навчання та науково-дослідної діяльності без зовнішнього втручання».

Зазначений перелік тез враховує, що академічна свобода як елемент правового статусу учасників освітнього процесу є комплексом їх суб'єктивних прав і реалізується через визначення складових системи освіти, організації освітнього процесу та елементів змісту освіти та навчання. Відповідно висока бальна оцінка твердження за даними усереднених значень на всіх курсах бакалаврату говорить про наявні успіхи в реалізації освітнього процесу на ОПП «Екологія» зокрема та ТДАТУ в цілому.

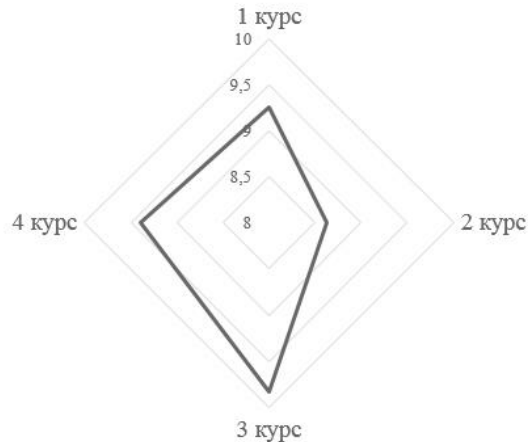
Другий блок тверджень може включати в себе тези: «На ОПП «Екологія» забезпечується право на вибір підручників, навчальних посібників, матеріалів та інших засобів навчання відкритий доступ до інформації», а також «У ЗВО забезпечується право на безкоштовний доступ студентів до користування послугами навчальних, навчально-методичних, соціально-побутових та інших структурних підрозділів закладу», що інформує про рівень академічної свободи у контексті доступності або обмеженості здобувачів у питаннях вибору інформаційних складових навчання та можливості використання інфраструктури закладу із врахуванням запитів студентів їх потреб та інших умов. Результати наведених соціологічних опитувань студентів спеціальності говорять про високу оцінку зазначених тверджень та відповідають їх потребам та уявленням.

Третій блок включає твердження «ЗВО забезпечує право на участь в обговоренні та вирішенні питань діяльності освітнього закладу», яке характеризується достатньо високим рівнем бальної оцінки.

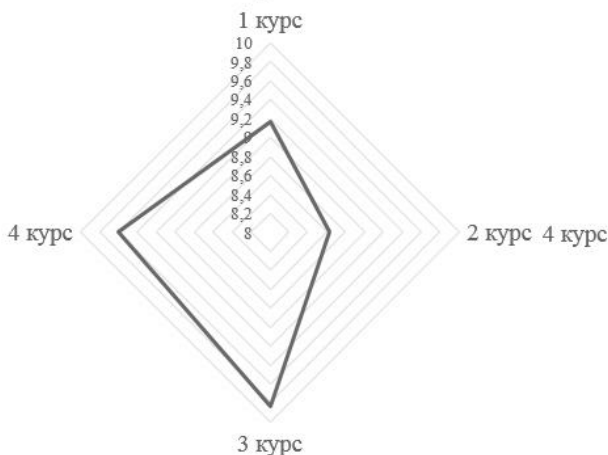
На ОПП «Екологія» забезпечується свобода навчання, тобто право студента отримувати знання відповідно до власних здібностей, уподобань, певних обставин

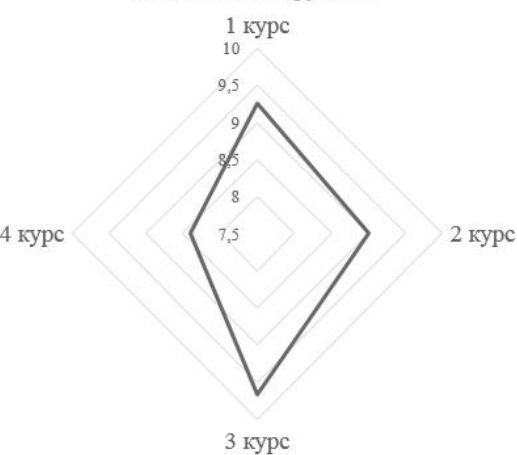
На ОПП «Екологія» забезпечується право на вибір підручників, навчальних посібників, матеріалів та інших засобів навчання відкритий доступ до інформації

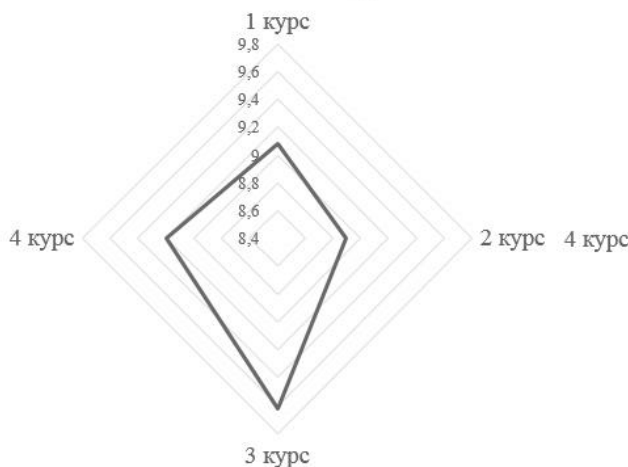
У ЗВО забезпечується право на безкоштовний доступ студентів до користування послугами навчальних, навчально-методичних, соціально-побутових та інших

На ОПП «Екологія» забезпечуються умови для автономії і свободи, навчання та науково-дослідної діяльності без зовнішнього втручання

ЗВО забезпечує право на участь в обговоренні та вирішенні питань діяльності освітнього закладу

Методи навчання і викладання на ОПП «Екологія» відповідають принципам академічної свободи на Вашу думку

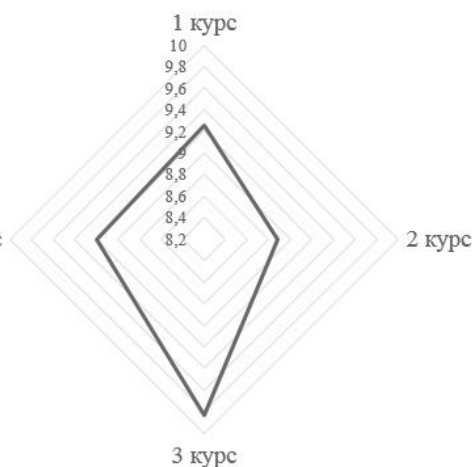

Рис. 1. Результати онлайн-анкетування студентів бакалаврату ОПП «Екологія» з питань успішності реалізації освітнього процесу із врахуванням принципів академічної свободи.

Оскільки за погодженням з органами студентського самоврядування у ТДАТУ приймають рішення про:

- 1) відрахування студентів з Університету та їх поновлення на навчання;
- 2) переведення осіб, які навчаються в Університеті за державним замовленням, на навчання за контрактом за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб;
- 3) переведення осіб, які навчаються в Університеті за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб, на навчання за державним замовленням;
- 4) призначення проректорів;
- 5) призначення заступників деканів факультетів;
- 6) призначення заступників керівників навчально-наукових інститутів;
- 7) поселення осіб, які навчаються в Університеті, до гуртожитку і виселення їх із гуртожитку;
- 8) затвердження Правил внутрішнього розпорядку Університету в частині, що стосується осіб, які навчаються;
- 9) діяльність студентських гуртожитків для проживання осіб, що навчаються в ЗВО [4].

Висновки. Результати проведеного соціологічного дослідження свідчать про те, що впроваджені на ОПП «Екологія» першого (бакалаврського) ступеня вищої освіти методи навчання та викладання відповідають принципам академічної свободи. В першу чергу, цьому сприяє запроваджені в Таврійському державному агротехнологічному університеті ім. Д. Моторного загальні положення, що закріплені в статуті університету і спрямовані на не обмеження кола інтересів та вподобань студентів, спонукання до пошукової, науково-дослідної діяльності, самостійного опрацювання інформації та пошуку матеріалів.

Окрім того, з врахуванням принципів академічної свободи в освітньому процесі та в повсякденному житті здобувачів забезпечується вільний доступ до усієї інфраструктури університету й реалізується система свободи навчання без стороннього впливу.

Список використаних джерел

1. Давидова Н. Академічна свобода та автономія закладу освіти: межі здійснення. Підприємництво, господарство і право. № 6, 2018. ст. 21-24
2. Маслова Н.Г. Зміст і структура академічної свободи з урахуванням ролі відповідних суб'єктів у науково-освітньому процесі. Форум права. № 4, 2012. ст. 646-652
3. Савчин М.В. Академічна свобода та право індивіда на розвиток (про формування світу ідей та обмін ними). Університетські наукові записки. № 69-70, 2019. ст. 6-26
4. Статут Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного, затверджений наказом МОН України № 805 від 10.06.2019 р. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/wp-content/uploads/statut-2019.pdf>
5. Юринець Ю.Л. Рекомендації ЮНЕСКО щодо академічних свобод.

Часопис Академії адвокатури України. № 2 (11), 2011. ст. 1-5

6. Glenn C., Groof J. Finding the Right Balance: Freedom, Autonomy and Accountability in Education. Vol. II. The Netherlands: Lemma Publishers, 2002. 528 p.

7. Katsikas S. K. The University in the third millennium: which reforms are needed? Organisation for economic cooperation and development. URL: <http://www.oecd.org/dataoecd/26/12/37051299.pdf>.

8. Ordorika I. The Limits of University Autonomy: Power and Politics at the Universidad Nacional Autónoma de México. Higher Education. Vol. 46. № 3, 2003. P. 361–388.

9. Rapoport N. B. Academic Freedom and Academic Responsibility. William S. Boyd School of Law, University of Nevada Las Vegas. Research Paper 10-09, 2010. P. 189–201.

10. Standler R. B. Academic Freedom in the USA. URL: <http://www.rbs2.com/afree.htm>.

Hanchuk M.M., Shcherbyna V.V., Chebanova Yu.V., Skyba V.P., Ayubova E.M, Antonovskiy O.G. Compliance of training of higher education accessories at EPP «Ecology» to the principles of academic freedom, taking into account the results of the questionnaire

The article analyzes the compliance of higher education students at OPP «Ecology» with the principles of academic freedom, taking into account the results of questionnaires of undergraduate students. The level of satisfaction of respondents was determined. It is established that the methods of teaching and learning introduced at EPP «Ecology» correspond to the principles of academic freedom according to the questionnaire of students majoring in.

Key words: academic freedom, questionnaire, EPP «Ecology», DHE «Bachelor».